

Messiaen Olivier (1908-1992)

Olivier Messiaen był jedną z najważniejszych postaci [muzyki XX wieku](#), z jednej strony mistykiem, z drugiej zaś śmiałym eksperymentatorem

Na rozwój talentów artystycznych Messiaena oddziaływała atmosfera domu rodzinnego. Jego matka, Cécile Sauvage, wydała zbiór wierszy pt. *L'âme en bourgeon* (*Rozkwitająca dusza*), który wywarł głęboki wpływ na przyszłego kompozytora. W wieku 11 lat wstąpił do paryskiego konserwatorium, gdzie uczyli go znani francuscy kompozytorzy — Paul Dukas, Charles-Marie Widor i Marcel Dupré.

W 1931 r. został mianowany organistą paryskiego kościoła La Trinité i funkcję tę sprawował do śmierci. W r. 1940 został uwięziony w stalagu, a po zwolnieniu w 1941 r. objął stanowisko profesora harmonii (dopiero w 1966 r. został profesorem kompozycji) w paryskim konserwatorium. Był niezwykle charyzmatycznym pedagogiem, a do grona jego uczniów należeli wybitni twórcy, którzy — podobnie jak on sam — uformowali oblicze XX-wiecznej muzyki, prowadząc ją we wcześniej nieznanym kierunkach: [Pierre Boulez](#), [Karlheinz Stockhausen](#), [Iannis Xenakis](#).

W 1949 r. napisał [etiudę](#) fortepianową pt. *Mode de valeurs et d'intensités*, w której zastosował nie tylko serię wysokości ([dodekafoniczną](#)), ale też serię rytmiczną i artykulacyjną, co dało młodszym kompozytorom impuls do stworzenia techniki [serializmu](#) totalnego. Sam jednak nie podążył w tym kierunku. Główne nurty inspiracji, jakie przetwarzał w swojej wysoce oryginalnej twórczości to wpływy muzyki kultur egzotycznych: rytmiki indyjskiej (np. *Trois tâlas* na [fortepian](#), [fale Martenota](#), perkusję i orkiestrę, 1946 r.), indonezyjskiego gamelanu, muzyki japońskiej (*Siedem Haiku* na fortepian i orkiestrę, 1962 r.)

Messiaen stworzył też własną koncepcję harmoniki opartej na tzw. *skalach o ograniczonej transpozycji*, a zasady nią

rzędzące opisał w traktacie *Technique de mon langage musical* (*Technika mojego języka muzycznego*, 1944 r.). Stałym źródłem odnowy jego języka muzycznego i twórczej innowacji były systematyczne badania nad śpiewem ptaków różnych obszarów geograficznych (zapisywał je podczas spacerów w swoim notatniku) oraz jego głęboka religijność. Oba te nurty myślenia i estetyki znalazły odzwierciedlenie w motywacjach twórczych i tytułach wielu jego utworów. Był także pionierem [muzyki elektroakustycznej](#), a specyficzne, tajemnicze brzmienie wielu jego utworów jest efektem stosowania elektromechanicznego instrumentu — [fal Martenota](#).

Do najważniejszych dzieł Messiaena należą: *Visions de l'Amen* na dwa [fortepiany](#) (1943 r.), *Vingt regards sur l'enfant-Jésus* na fortepian (1944 r.), 7 tomów utworów fortepianowych *Catalogue d'oiseaux* (*Katalog ptaków*, 1956-58 r.), [Symfonia Turangalila](#) na fortepian, fale Martenota i orkiestrę (1946–48 r.), *Chronochromie* na orkiestrę (1959–60 r.), *Couleurs de la cité céleste* na fortepian i zespół (1963 r.), *Et expecto resurrectionem mortuorum* na instrumenty dęte i perkusję (1964 r.), *La Transfiguration de Notre Seigneur Jésus-Christ* na chór, instrumenty solowe i wielką orkiestrę symfoniczną (1965–69 r.), [opera Święty Franciszek z Asyżu](#) (1975–1983 r.), a także szereg kompozycji [organowych](#).

Olivier Messiaen, Turngalila

Najśłynniejszym utworem jest jednak *Kwartet na koniec czasu* na [skrzypce](#), [klarnet](#), [wiolonczelę](#) i [fortepian](#), skomponowany i wykonany po raz pierwszy w roku 1941, podczas pobytu kompozytora w stalagu w Görlitz. Jego osiem części nosi tytuły odzwierciedlające mistyczne wizje kompozytora i jest przedmiotem niezmiennej fascynacji dla kolejnych pokoleń muzyków i słuchaczy.

Uważany za ojca matematycznego myślenia w muzyce XX wieku Messiaen tworzył dzieła bardzo ekspresyjne i melodyczne. Muzyka była dla niego medium symbolicznym, zdolnym do ekspresji pierwiastków duchowych i zmysłowych, a działania kompozytorskie były tylko środkiem do realizacji tego celu. Miał wielki wpływ na kolejne generacje XX-wiecznych i współczesnych twórców, którzy eksperymentowali z czasem i przestrzenią w muzyce oraz poszukiwali jej wymiaru duchowego.

dr Katarzyna Naliwajek Mazurek

Ciekawostki

W Görlitz działa obecnie Meetingpoint Messiaen — miejsce spotkań muzycznych młodzieży i doświadczonych muzyków z Europy i innych kontynentów.

W wieku 11 lat, oglądając witraże w Sainte-Chapelle, Messiaen uświadomił sobie, że w jego umyśle muzyka nierozdzielnie wiąże się z kolorem. Tę zdolność, zwaną synestezją, wykorzystywał podczas pracy nad własnymi kompozycjami.

Największym projektem kompozytorskim Messiaena jest [opera Święty Franciszek z Asyżu](#), nad którą pracował przez 8 lat i w której dokonał syntezy swych technik kompozytorskich. Do wykonania dzieła potrzebny jest ogromny zespół: sama orkiestra składa się z 68 instrumentów smyczkowych, 38 dętych, 3 fal Martenota i rozbudowanej sekcji perkusyjnej, w której gra aż 11 muzyków. Do tego jeszcze 7 głosów solowych i 150-osobowy chór.

Do posłuchania w Kanonie Muzykoteki Szkolnej:

- [Turangalila](#)